

ed out that it can be the basis for further improvement of this approach and the nature and structure of all other types of legal liability in the process of broad, correct scientific discussion.

Key words: *structure of anticriminal liability, punitive-educational anticriminal responsibility, positive anticriminal liability, restorative anticriminal liability, legal nature.*

УДК 343.35

Паламарчук Г. В.,

аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики,
Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса;

Орловська Н. А.,

науковий керівник: доктор юридичних наук, професор

КОНТРАБАНДА В КРИМІНОЛОГІЧНОМУ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОМУ ВИМІРАХ

Стаття присвячена питанням аналізу контрабанди в контексті феномена транснаціональної злочинності. В контексті Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності «транснаціональність» включає питання криміналізації певного діяння у кількох державах, готування/вчинення/настання наслідків такого злочину більш ніж в одній державі, а також країн походження та діяльності злочинців. Все це обумовлює юрисдикцію «зацікавлених» держав у притягненні винних до відповідальності.

Однак поняття транснаціональності ширше, аніж поняття транскордонності. Аргументовано тезу про транскордонність контрабанди – злочину, безпосередньо пов'язаного з перетинанням певними предметами кордону держави. Висунуто тезу щодо перспективності об'єднання видів контрабанди в один вид злочину, розміщення якого є доцільним у розділі злочинів у сфері недо-торканності державного кордону.

Ключові слова: *транскордонність, транснаціональність, контрабанда, державний кордон.*

Постановка проблеми. Криміногенна ситуація в Україні значно ускладнилась, поширились нові види протиправних діянь у сфері господарської діяльності, загострилась проблема корупції, зловживання владою. Одним з різновидів кримінальної активності, який привертає особливу увагу, є контрабанда.

Контрабанда за характером і ступенем суспільної небезпечності є специфічним видом кримінальності, що виявляється, зокрема, в її дуже складній кримінологічній та правовій природі.

Вбачається, що контрабанда є самостійним видом тіньової економічної діяльності, адже механізм формування тіньових до-

ходів (наддоходів) під час контрабанди є дуже специфічним, обумовленим трансграничним (транснаціональним) характером такої діяльності. Разом з цим криміналізовані вияви контрабанди є різновидами економічної злочинності в широкому її розумінні. Тобто йдеться не лише про незаконні трансграничні операції з товарами, які дозволені в цивільному обігу, але й про ту діяльність, яка входить до феномена кримінального бізнесу (переміщення наркотиків, зброї, торгівля людьми, органами та тканинами для трансплантації тощо).

Тому криміналізація контрабанди втілена в деяких статтях Кримінального кодексу України.

Виклад основного матеріалу. Кримінологічна характеристика осіб, що вчиняють контрабанду, дає підстави говорити, що можуть вчиняти як «звичайні» контрабандисти (загальний суб'єкт), так і службові особи (спеціальний суб'єкт). Останні можуть як сприяти першим у її вчиненні, так і вчиняти контрабанду самостійно.

З огляду на це актуалізується питання про професійну злочинність, яка тісно пов'язана зі злочинністю у сфері службової діяльності [1, с. 7]. Як відомо, професійна злочинність виражається в систематичному вчиненні злочинів, що є джерелом єдиного або основного доходу особи, у спеціалізації та певній кваліфікації злочинця, у щільних зв'язках зі злочинним світом. Верхівкою професійної злочинної ієрархії є «зłodії в законі».

Щодо контрабанди особливого значення на сьогодні набуває не лише професіоналізм та організованість контрабандистів, але і їх корупційні зв'язки із службовими особами. Крім того, службові особи, використовуючи особливе становище, формують злочинні структури для вчинення контрабанди на «постійній основі» з відповідним розмахом.

З огляду на це вбачається, що контрабанду можна розглядати у таких площинах (вимірах): кримінологічному та кримінально-правовому.

У кримінологічному вимірі контрабанда – це економічна професійна організована злочинність, якщо її аналізувати з точки зору звичайного контрабандиста; це економічна організована корупційна злочинність, якщо говорити про аналіз особистості митника, прикордонника тощо. Але у будь-якому разі вона є організованою, бо

без стійких групувань та їх економічної діяльності кримінологічний аналіз контрабанди позбавлений сенсу.

У кримінально-правовому вимірі контрабанда – це не лише злочин у сфері господарської діяльності, передбачений ст. 201 КК України, це всі злочини, пов'язані з переміщенням через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю осіб, товарів, предметів, послуг тощо. При цьому у разі «кришування», приховування фактів вчинення контрабанди службовими особами шляхом використання ними своїх повноважень, певних професійних навичок та отримання за це відповідної вигоди дає змогу говорити про співучасть зі спеціальним суб'єктом.

Визначення службової особи закріплене у ст. 364 КК України, згідно з якою службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління зі спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Тому службовою особою, що вчиняє контрабанду з використанням свого службового становища, слід вважати таку особу, яка за родом своєї службової діяльності здійснює відповідні дії з контролю за переміщенням через митний кордон товарів та дає дозвіл на ці переміщення, або службова діяльність яких безпосередньо не пов'язана з виконанням вказаних вище функцій, але вони можуть використовувати своє службове становище для незаконного переміщення предметів контрабанди [2, с. 185]. До них можна віднести, зокрема, службових осіб, які за своєю службовою діяльністю мають можливість перетинати кордон, здійснювати контроль за переміщенням вантажів, а також службові

особи, звільнені від митного контролю та які користуються цим для вчинення контрабанди.

Можна погодитися з позицією Ландіної А. В., що одним з проблемних питань кримінальної відповідальності службової особи за вчинення контрабанди з використанням свого службового становища є встановлення суспільної небезпечності цього злочинного діяння [3].

Зокрема, за вчинення контрабанди службовою особою з використанням службового становища ч. 2 ст. 201 КК України передбачає відповідальність у виді позбавлення волі на строк від 5 до 12 років з конфіскацією майна. На наш погляд, такі межі покарання у виді позбавлення волі є дуже спірними, адже верхня межа цього покарання за ч. 1 становить 7 років. Тобто службова особа, чия суспільна небезпечність є вищою за небезпечність «звичайного» контрабандиста, може бути покарана м'якше, ніж загальний суб'єкт. Вбачається, що це суперечить ідеї криміналізації дій службових осіб як спеціальних суб'єктів.

На наш погляд, законодавцю слід дотримуватися загального правила: вчинення злочину службовою особою, за співучасті зі службовою особою має виступати як кваліфікуюча ознака, що суттєво підвищує ступінь суспільної небезпеки злочину. Відповідно, у зміст санкцій норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за вчинення службовою особою будь-якого різновиду контрабанди, доцільно включати позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, адже ч. 2 ст. 55 КК України у цьому плані має корупціогенний потенціал.

Висновки. Разом з цим, враховуючи кримінологічний вимір контрабанди, було б доцільним передбачити як особливо кваліфікуючу ознаку контрабанди будь-якого виду «вчинення її організованою групою».

Таким чином, можна сказати, що сучасна кримінально-правова політика потребує певного перегляду з огляду на інтенсифікацію та модернізацію запобігання злочинам, особливо тим, вчинення яких становить економічне підґрунтя організованої злочинності та має безпосередній зв'язок з корупцією.

Список використаних джерел

1. Прутяний С. О. Кримінологічна характеристика та попередження професійної злочинності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук:

спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / ХНУВС. Харків, 2011. 20 с.

2. Омельчук О. М. Контрабанда за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2002. 239 с.

3. Ландіна А. В. Кримінальна відповідальність за контрабанду, вчинену службою особою з використанням свого службового становища. *Правознавець*: електронна бібліотека. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/>.

Паламарчук Г. В.

КОНТРАБАНДА В УГОЛОВНОМ И УГОЛОВНО-ПРАВОВОМ ИЗМЕРЕНИЯХ

Статья посвящена вопросам анализа контрабанды в контексте феномена транснациональной преступности. В контексте Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности «транснациональность» включает вопросы криминализации определенного деяния в нескольких государствах, приготовления/совершения/наступления последствий такого преступления более чем в одном государстве, а также стран происхождения и деятельности преступников. Все это обуславливает юрисдикцию «заинтересованных» государств в привлечении виновных к ответственности. Однако понятие транснациональности шире, чем понятие трансграничности. Аргументирован тезис о трансграничности контрабанды – преступления, непосредственно связанного с пересечением определенными предметами границы государства. Предложен тезис о перспективности объединения видов контрабанды в один вид преступления, расположение которого целесообразно в разделе преступлений в сфере неприкосновенности государственной границы.

Ключевые слова: трансграничность, транснациональность, контрабанда, государственная граница.

Palamarchuk G. V.

SMUGGLING IN CRIMINOLOGICAL AND ALSO CRIMINAL AND LEGAL DIMENSIONS

The report is devoted to the analysis of smuggling in the context of the phenomenon of transnational crime. In the context of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, «transnationality» includes the criminalization of a particular act in several States, the preparation / commission / commission of the consequences of such an offense in more than one state, as well as the countries of origin and activity of criminals. All this creates the jurisdiction of the «interested» states in bringing the perpetrators to justice. However, the concept of transnationality is wider than the concept of trans-border. The thesis is based on the transboundary nature of smuggling, a crime directly related to the crossing of certain objects of the state border. The thesis is proposed as to the prospect of combining types of smuggling into one type of crime, the location of which is appropriate in the section of crimes in the area of inviolability of the state border.

Modern Criminal Law requires a certain revision from the point of view of the intensification and modernization of the prevention of crimes, especially those whose commission constitutes the economic basis of organized crime and is directly related to corruption.

Key words: *transboundary, transnationality, smuggling, state border, transnational crime.*

УДК 343.92

Бабенко А. М.,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права,
Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

У статті розглянуто географію злочинності як складову науки кримінології, що визначає кількісно-якісні параметри та особливості злочинності у різних територіально-просторових системах. Досліджено окремі категорії географії злочинності в контексті їх формування в окремих наукових школах кримінології в Україні та зарубіжних країнах. Доведено значення географії злочинності для формування моделей і критеріїв ефективності профілактики злочинів у територіально-просторових системах.

Ключові слова: *кримінологія, географія злочинності, територіально-просторова система, кількісно-якісні параметри злочинності, ефективність профілактики злочинів.*

Постановка проблеми. Сучасний стан наукового знання про злочинність, її детермінацію та особу злочинця є надзвичайно великим, однак, і такий, що не повною мірою задовольняє потреби теорії і практики запобігання злочинності. Універсальність кримінології полягає в тому, що вона є міждисциплінарною наукою і у вивченні свого об'єкта часто запозичує знання з інших наукових галузей. Саме кримінологія здатна синтезувати найсучасніші знання з різних наук і об'єднати їх у справі запобігання злочинності. У теперішній час вивчення проблем злочинності у вітчизняній кримінології проводиться у різних напрямках, які представлені багатьма науковими школами.

Актуальність дослідження. Одним із магістральних, **найактуальніших** та перспективних напрямків сучасних досліджень вважається вивчення географії злочинності і похідних від неї